

Enskild motion

Motion till riksdagen 2016/17:3105

av **Helena Lindahl och Per Lodenius (båda C)**

Förutsättningarna för humaniora vid landets lärosäten

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för humaniora vid landets lärosäten och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Humaniora är det vetenskapsområde som kanske tydligast medverkar till att skapa förståelse för den värld vi lever i. Utan kunskaper i exempelvis historia, språk och religion blir många av de kulturella och sociala yttringar vi upplever i vår värld svåra att tolka och förstå. Relationer mellan människor skulle därmed bli ännu mer komplicerade i en redan komplicerad värld. Det går även att hävda att humanistisk kunskap är en viktig del i fostran till solidariska och demokratiska samhällsmedborgare. Flera företrädare för näringslivet pekar dessutom på humanioras viktiga roll för näringslivets framtida utveckling. Det är alltid svårt att sia om framtiden, men ett är säkert det kommer inte att krävas mindre bildning, kreativitet och nytänkande. Tvärtom så blir humaniora förmodligen centralt för att tillsammans med andra kunskapsområden, såsom naturvetenskap och medicin, bredda perspektiven beträffande framtidens utmaningar gällande sociala, miljömässiga och ekonomiska omständigheter.

Mot bakgrund av det ovanstående är det därför svårbegripligt att humaniora ofta är lågt prioriterat bland beslutsfattare, både i denna församling och vid landets lärosäten.

Med 1993 års högskolereform (högskolelagen 1992:1434 samt högskoleförordningen 1993:100) förändrades finansieringssystemet för högre studier från ett centralt reglerat linjesystem till ett friare prestationsbaserat system där varje lärosäte erhåller ersättning för helårsstudent (hås) och helårsprestation (håp). Nuvarande ersättningsnivåer premierar inte humaniora, teologi, juridik eller samhällsvetenskap som ligger klart lägst med en total ersättning om 48 917 kr per student och år. Detta kan jämföras med ersättningarna för naturvetenskap och teknik (95 417 kr) samt media (535 872 kr). Den differentierade ersättningen har ofta motiverats av större kostnader för

lokaler och utrustning inom andra utbildningsområden. Men i dagens allt mer IKT-baserade utbildningar krävs även teknik och tillämpade lokaler, och inte minst digitala humaniora kräver fungerande infrastruktur medan det för exempelvis historia och arkeologi behövs medel för exkursioner, för att på plats kunna studera olika företeelser.

Studerar man siffror för genomströmning för de olika ämnesområdena så visar det sig att humaniora ligger klart under genomsnittet, vilket innebär att humaniorastudenter i större utsträckning än andra väljer att avbryta sina studier. En rask blick på exempelvis samhällsvetenskap visar att de med samma studentpeng har större genomströmning. En faktor bakom detta kan vara att utbildning inom humaniora främst sker via fristående kurser där andelen korta kurser har ökat under perioden 1994–2013, inte minst gällande de nätbaserade distanskurserna vilka ökat kraftigt (SOU 2015:70). Att humaniorastudenter läser fristående kurser, ofta på distans, kan innebära att exempelvis den kontinuitet och tillhörighet som en programstudent har inom sitt fleråriga program går förlorad och att genomströmningen därför kan påverkas negativt.

En annan faktor som kan vara orsak till lägre genomströmning vid humaniorautbildningar kan vara andelen lärarledd undervisning. Enligt en rapport från UKÄ (2015:20) så skiljer sig det genomsnittliga antalet timmar med lärarledd undervisning per vecka kraftigt åt mellan de olika ämnesområdena. Medan en humaniorastudent i snitt får 8,5 timmars lärarledd undervisning får en student inom naturvetenskap eller teknik 16 timmar. En studentrapport från Lunds universitet visar att genomsnittet för humanioraundervisningen där ligger mellan 3,5 och 7,8 timmar per vecka (Tomma schan, 2015/16). Då heltidsstudier beräknas ligga mellan 37,5 och 45 timmar/vecka innebär detta att humaniorastudenter oftare än andra hänvisas till självstudier. Skillnaden blir än större vid jämförelse med de övriga nordiska länderna (UKÄ 2015:20). Detta sammantaget leder till att många humaniorastudenter lägger 80 % av sin utbildningstid på självstudier. Detta står i bjärt kontrast till Bolognaprocessens princip om studentcentrerat lärande och som kritiserats av bl.a. TCO (TCO 2013-05-29).

En ny rapport från den humanistiska tankesmedjan Humtank, Humanioras pris (2016), visar exempelvis på att utbildningskvalitet, genomströmning och andelen lärarledd undervisning står i direkt korrelation till ersättningsnivåerna för humaniora. I dagens utbildningssystem får de humanistiska ämnena allt som oftast fungera som ekonomisk regulator då många lärosäten väljer att dra ner på kursutbud och öka andelen distansbaserade utbildningar för att få en ekonomi i balans. Många lärare som undervisar inom humaniora får en allt för stor arbetsbelastning då deras lärarinsatser inte premieras på samma sätt som för andra ämnesområden. Detta är direkt menligt på utbildningskvalitén. Inom humaniora är det vetenskapliga samtalet och seminariet en bärande tanke som blir alltmer eftersatt på grund av lärarnas höga arbetsbelastning. Studenter måste ges möjlighet att tillsammans med insatta lärare diskutera, teoretisera och argumentera för olika ställningstaganden. Denna samtalsprocess tar lång tid att få till stånd och ryms sällan inom de timmar som idag står till buds. Dessa möjligheter till samtal är grundläggande för demokratin och fostrandet av reflekterande samhällsmedborgare.

Studenterna efterfrågar ofta mer lärarledd undervisning, och det är minst lika viktigt att bedriva kvalitetssäkrad kunskapsproduktion i mindre kurser med få studenter jämfört med program med större volymer.

Med anledning av det ovan nämnda vill vi att regeringen ser över möjligheten att förbättra förutsättningarna för humaniora vid landets lärosäten, både gällande ersättningsnivåer och andelen lärarledd undervisning.

Helena Lindahl (C)

Per Lodenius (C)